

De kunst om levende begrippen te vormen

De methode om via inlevend waarnemen 'het eigene' te ontdekken, zodat je dit kunt versterken, is door Albert de Vries (1955) ontwikkeld. Sinds hij 40 jaar geleden de Landbouwcursus in zijn handen kreeg gedrukt, vormt deze voor hem een rijke inspiratiebron. *Tekst: Albert de Vries**

Toen ik 19 was werkte ik drie weken als vrijwilliger mee op Warmonderhof, tussen mijn tweede en derde studiejaar biologie. Ik kreeg

de Landbouwcursus door de praktijkleraar in mijn handen gedrukt. Als ik daar werkte, moest ik die – gezien mijn interesse – maar lezen. Dat deed ik. Verrassend hoe alles beschreven werd. Ja, zo zit de wereld in elkaar. Ik zat helemaal in het verhaal van het boek. Een half jaar later las ik het boek opnieuw. Ik snapte niets van wat er stond. Getroffen was ik door het verschil met mijn herinnering. Wat was een half jaar eerder anders, toen alles voor mij zo helder en duidelijk was? Deze ervaring heeft me op een spoor gezet om dit verder te onderzoeken. Blijkbaar kun je iets op heel verschillende lagen in je zelf verstaan.

Dode en levende warmte

Ik deed mee in studiegroepjes van studenten, hoorde en las verhalen van allerlei mensen over de Landbouwcursus. Het driedelig mensbeeld kwam langs, de zeven organen, de zeven planeten. Deze en soortgelijke modelvoorstellingen werden ingezet om de tekst te begrijpen. Interessant, maar mij bracht dat niet dichterbij mijn oorspronkelijke ervaring. Dat leidde mij ertoe om de beelden veel dichterbij mezelf te zoeken, in mijn eigen ervaring. Hoe kon ik bijvoorbeeld begrippen als dode en levende warmte verstaan? Wanneer ik warme thee drink of warme soep eet, dan word ik door en door warm. Hoe anders is dat bij enthousiasme voor iets waar ik met

< *Terwijl Warmonderhof veehouder Johan Verheyen (rechts) over zijn succes vertelt, luistert Albert de Vries naar de karakteristieke activiteit in Johan's verhaal: 'Samen kijken'*

hart en ziel voor ga, voor het realiseren van mijn idealen? Daar komt die warmte van binnenuit in verbinding met een idee. In eerste instantie ben ik geneigd om de eerste warmte levend te noemen. In de ervaring beleef ik echter hoe die warmte me overkomt. Ik eet wel die soep, maar die soep maakt mij warm. Net zoals de zon dagelijks weer die plek waar ik ben opwarmt. Oké, dat het met mij gebeurt kan ik dood noemen. Als lijk zou ik ook warm worden van die soep. Wanneer ik vanuit en door mijn individualiteit verbindingen aanga, is dat levende warmte. En verliefdheid is van allebei wat.

Die levende warmte vind ik terug in de boerderij, zoals die zich vormt door landschap, door zijn sociaaleconomische inbedding, door zijn bodem. Die dode warmte zit in het weer, de seizoenen, het aangekochte stro. De bedrijfsindividualiteit kun je zien als omgekeerde mens, zegt Steiner. Wanneer je een aangekocht tarweras zaait, komt dat voor het bedrijf als impuls van buiten. Wanneer je die tarwe een aantal jaar op je eigen bedrijf zelf vermeerdert en telkens weer uitzaait, dan wordt die tarwe telkens meer eigen. Bedrijfs-eigen zaadgoed is van allebei wat en werkt telkens meer als levende warmte.

Nu ben ik bij mijn oorspronkelijke ervaring, van 'zo zit het', terug, maar veel actiever en met veel meer bewustzijn. Bij de eerste keer lezen overkwam me dat. Door te kijken waar

en hoe ik verschillende vormen van warmte zelf meemaak, kan ik die ervaring blijikbaar ook bewust opzoeken. Dat inspireert: in 1987 richt ik mijn eigen bedrijf 'Albert de Vries Onderzoek in eigen werk' op en in 2004, dertig jaar na die 'zo zit het'-ervaring, promoveer ik op het cultiveren van ervarend leren.

Emancipatie

In de jaren 80 doe ik als onderzoeker op het Louis Bolk Instituut onderzoek naar de werking van de spuitpreparaten (hoornmest en hoornkiezel) op grasland, bij het wel en niet gebruiken van chilisalpeter (dat toen nog was toegestaan). Tot dan toe was het meeste onderzoek gericht geweest op opbrengst- of kwaliteitsverhoging. Dat leek mij tekort doen aan de preparaten.

Het gras met preparaten groeide na elke snede of weidegang in het begin meer ingehouden en vulde zich later sterker. Het gras met preparaten bleef beter doorgroeien in

de droge, warme zomer. Een tijd waarop gras van nature minder groeit. Op die velden waar chilisalpeter toegediend was, liet het gras met preparaten zich minder opjagen.

Ik ontwikkelde aan deze waarnemingen het begrip 'emancipatie'. Het gewas 'emancipeerde' zich van de omgeving, liet zich niet verstoren door die invloeden van buitenaf, was minder zoals 'natuurgras' en toonde meer gecultiveerde eigenheid. Het gewas emancipeerde dus van de uiterlijke, 'dode' kosmos en was meer in verbinding met de door mensen gecreëerde ordening. Veel mensen denken bij biologisch-dynamische landbouw aan in harmonie met de natuur. Voor hen was mijn begripsinvulling op zijn minst verrassend.

Ervaring of model

Het is blijikbaar een kunst om begrippen aan de ervaring te vormen in plaats van ze al als model in je te hebben, ze over je ervaring heen te stulpen en daarmee die ervaring te verklaren. Het zelf vormen van begrip is een inspiratie die ik aan het omgaan met de Landbouw cursus heb opgedaan. In het vormen van begrip van de compostpreparaten komt dat nog een keer naar voren in de volgende ervaring.

Begin jaren negentig begeleidde ik boeren en buitenlui bij studie van de Landbouw cursus. Gezien mijn voorafgaande ervaringen probeerde ik opnieuw om de tekst zoveel als mogelijk uit zichzelf te verstaan.

In voordracht vijf beschrijft Steiner bijvoorbeeld het paardenbloempreparaat. Aan de mest toegevoegd, 'geeft het de aarde de bekwaamheid, zoveel kiezelzuur uit de atmosfeer en de kosmos naar zich toe te trekken, als

voor de plant noodzakelijk is, opdat de plant werkelijk juist gevoelig wordt voor alles wat in haar omgeving werkt, en dan zelf naar zich toe kan trekken wat zij nodig heeft. (...) De onschuldige, gele paardenbloem (...) is werkelijk een soort hemelse bode!

Deze beschrijving, en met name het laatste deel, roept in mijn eigen ervaring, als ervaren lerende mens, een beeld op van iemand met jeugdig enthousiasme, die met fris elan aan iets werkt, niet met zijn daadkracht de omgeving overrompelt of platwalst, maar wel zijn omgeving voldoende in de gaten heeft. Aan iemand die bereid is om te leren. Vanuit jeugdige daadkracht is de ervaring er vanzelf. Het innerlijk verwerken behoeft verzorging.

Gesterkt door deze eigen beelden herken ik als karakteristiek van de paardenbloem dat die vitaal is in haar bladmassa, maar ook bijvoorbeeld in het stralende, krachtige geel van de bloeiwijze en in het massieve optreden in het voorjaar op weilanden, die één geel tapijt kunnen zijn. Toch is die plant daarbij gezond. Het sterke overheersen van het vegetatieve leidt niet tot een achterwege blijven van bloei of tot ziekte. Diezelfde karakteristieke geste herken ik in het darmscheil, dat een vlies is waar de ingewanden aan opgehangen zijn en dat alles omhult. Voor het paardenbloempreparaat wordt dus dat orgaan genomen, dat verwant is met het vitale en tegelijk het organiserende, omhullende heeft. In de winter, wanneer er even geen uiterlijke activiteit is, er geen uiterlijke handelingen verricht hoeven te worden, wordt het preparaat in de grond gestopt, waar er innerlijk wordt verwerkt en geleerd.

Zo ontdek ik dat Steiner in deze vijfde voor-

dracht zes verschillende landbouwsituaties beschrijft, met elk de neiging tot een bepaalde eenzijdigheid. En dat er planten en organen zijn waar diezelfde eenzijdigheid als kwaliteit verschijnt. Een bedrijf met een jeugdig karakter moet dan niet met een duizendbladpreparaat geleerd worden eindelijk eens rustig en bezadigd te worden, maar dat jeugdige kan met het paardenbloempreparaat ondersteund worden zodat het als kracht en niet als karikatuur verschijnt.

Op deze manier ontstaat een begrip dat meer inspirerend en uitdagend is voor de eigen zoektocht. Heel anders dan het model dat alle preparaten allemaal gebruikt moeten worden.

Het eigene versterken

Met de door Luc Ambagts vanuit de BD-Vereniging georganiseerde 'excursies bedrijfsindividualiteit' leeft deze impuls, om vanuit beelden en karakteristieke gestes te zoeken naar het bedrijfseigene en te zoeken naar hoe je dat eigene, dat individuele kunt versterken.

In mijn werk als begeleider van medewerkers in de gehandicaptenzorg hanteer ik dit principe van het versterken: wat eerst als storend en onbegrepen gedrag verschijnt, gebruiken we om tot een zinnige behandeling te komen. De afgelopen twintig jaar werk ik hier steeds expliciet mee. Mensen gaan nieuw kijken naar hun cliënten en zijn zeer verrast wanneer ze de handelingsimpuls van hun cliënt zien en zien wat er gebeurt wanneer ze daarbij aansluiten in plaats van die impuls te bestrijden. Opvallend dat met zo'n techniek invulling wordt gegeven aan een algemeen maatschappelijk actueel verwoorde behoefte van mensen in de zorg om hun eigen regie te voeren. ☞

* *Albert de Vries heeft een eigen adviesbureau 'Albert de Vries Onderzoek in eigen werk', is verbonden met de Academie voor Ervarend Leren en is directeur/bestuurder van zorgboerderij De Wederkerigheid*

i Over hoe preparaten een rol spelen bij het vormen van een evenwichtig land-

bouwbedrijf, heeft Albert de Vries de publicatie *Creatief op zoek naar (bedrijfs)individualiteit* geschreven. Deze is te downloaden via academievoorervarendleren.nl/documents/Creatiefopzoek.pdf

i De werkwijze om (storend) gedrag van cliënten te gebruiken als impuls voor

een behandelplan, staat beschreven in *GOH! Onbegrepen gedrag, bron van creativiteit* door Albert de Vries en Thijs Schiphorst (2013), te bestellen via academievoorervarendleren.nl

i Elke maand organiseert de BD-Vereniging een 'excursie bedrijfsindividualiteit' op een BD-bedrijf. Kijk voor data en locaties op bdvereniging.nl